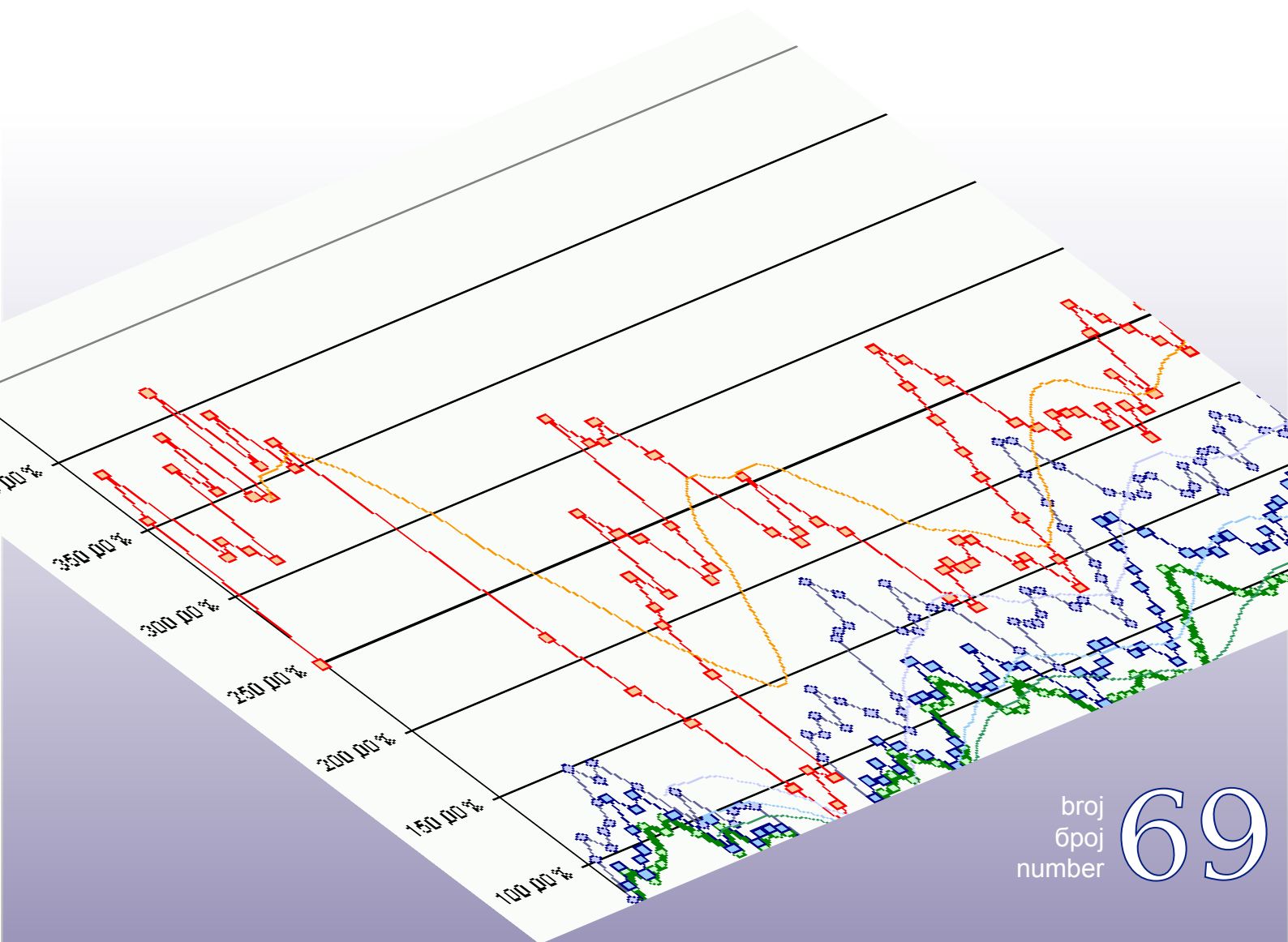

Macroeconomic Unit of the Governing Board of the Indirect Tax Authority

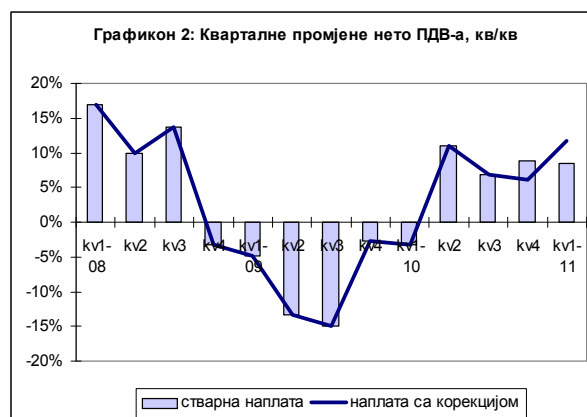
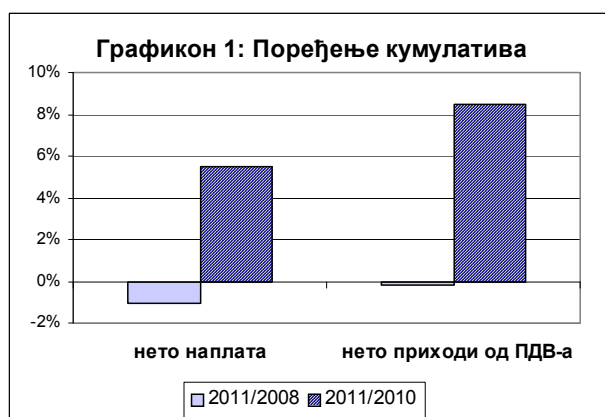
Oma Bilten

broj
број
number **69**

Уз овај број

Према прелиминарном извјештају УИО по врстама прихода у првом кварталу 2011. наплаћено је, по одбитку поврата, 1,097 млрд КМ индиректних пореза, што је за 5,69% више него у истом кварталу 2010.г. У овај постотак је укључено је и цца 13,9 мил КМ наплаћених прихода који су остали неусклађени након усклађивања уплата на ЈР са поднесеним пријавама/декларацијама у модулима ИТ система УИО. И поред одређених неповољних кретања, у првом кварталу је забиљежен наставак позитивног тренда из четвртог квартала 2010.године. Кретање наплаћених прихода од ПДВ-а у првом кварталу 2011.г. је у великој мјери слично кварталној схеми кретања укупних прихода од индиректних пореза, с обзиром на доминантан удио ових прихода у укупним приходима (Графикон 1). Тако су приходи од ПДВ-а коначно, први пут након избијања кризе, достигли приходе из преткризне 2008.године (Графикон 1).

Међутим, наплату прихода од ПДВ-а оптерећују растући поврати. Захтјеви за поврат ПДВ-а су у порасту, а негативни ефекти су додатно појачани преносом захтјева за поврат из 2010.г. у 2011.г. Пренесени поврати су умањили нето ПДВ-е у првом кварталу, али су истовремено повећали суфицит фискалне 2010.године. Ефети пренесених поврата на раст нето ПДВ-а у првом кварталу 2011.г. у односу на исти квартал 2010.г. износе минимално 3,2 индексна поена (Графикон 2). И поред екстремно високе мјесечне наплате прихода од акциза у марту први квартал 2011. је у цјелини донио смањене приходе од акциза, на првом мјесту, акциза на цигарете и путарине, али и стагнацију прихода од акциза на нафтне деривате, што је предмет анализе коју објављујемо у овом броју Билтена.

др.сц. Динка Антић
шеф Одјељења

Садржај:

Тржиште нафте и нафтних деривата са освртом на ЕУ	2
Како се мјери конкурентност привреде?	8
Консолидовани извјештаји: ЈР, Институције БиХ, ентитети	14
Консолидовани извјештаји: Кантони	16

техничка обрада : Сулејман Хасановић, ИТ сарадник
лектор : Дарија Тошић, проф. англистике

Бања Лука: Бана Лазаревића, 78 000 Бања Лука, Тел/факс: +387 51 335 350, Е-mail: oma@uino.gov.ba
Сарајево: Ђоке Мазалића 5, 71 000 Сарајево, Тел:+387 33 279 553, Факс:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

Тржиште нафте и нафтних деривата са освртом на ЕУ

(Аутор: Александар Ескић, макроекономиста у Одјељењу)

Увод

Тржиште нафте и нафтних деривата представља веома важан сегмент сваке националне привреде. У претходном периоду одиграло се неколико кључних догађаја који су имали, и још увијек имају, снажан утицај на привредна кретања уопште. Прије свега, Рафинерија нафте Босански Брод је испоручила прве количине финалних производа крајем 2008. године. Од тада се почела смањивати тражња за овим производима из увоза.

На свјетском тржишту долазило је до снажне експанзије, па потом контракције понуде нафте у неколико наврата. То је повремено доводило до енормног пораста цијена што је краткорочно користило искључиво земљама нето извозницама нафте. Истовремено, пораст цијене нафте је узроковао покретање инфлаторне спирале што је повлачило за собом повећање општег нивоа цијена у скоро свим привредама свијета.

Половином 2009. године власти Босне и Херцеговине усвајају нови Закон о акцизама, који предвиђа додатно оптерећење нафте и нафтних деривата путарином за аутопутеве од 0,10 КМ/л, што је довело до моменталног повећања малопродајних цијена ових производа.

Истовремено можемо примјетити да ни окружење није мировало. На нивоу ЕУ, Савјет ЕУ је усвојило нову Директиву током 2008. године (односно 2003. године). У међувремену је усвојено неколико измјена и допуна ових директива које се искључиво односе на 10 земаља чланица које су се придружиле ЕУ 01.05.2004. године.

Такође, и Хрватска је израдила нову политику пореског третмана енергената која се примјењује од почетка 2010. године, и она заправо представља корак ближе ЕУ. Србија је такође израдила нову политику опорезивања енергената и она се примјењује од почетка 2011. године. Према посљедњим информацијама, ЕУ се негативно огласила поводом овог Закона о акцизама и врло вјероватно је да ће он претрпити измјене у скорој будућности.

Кретања на домаћем тржишту

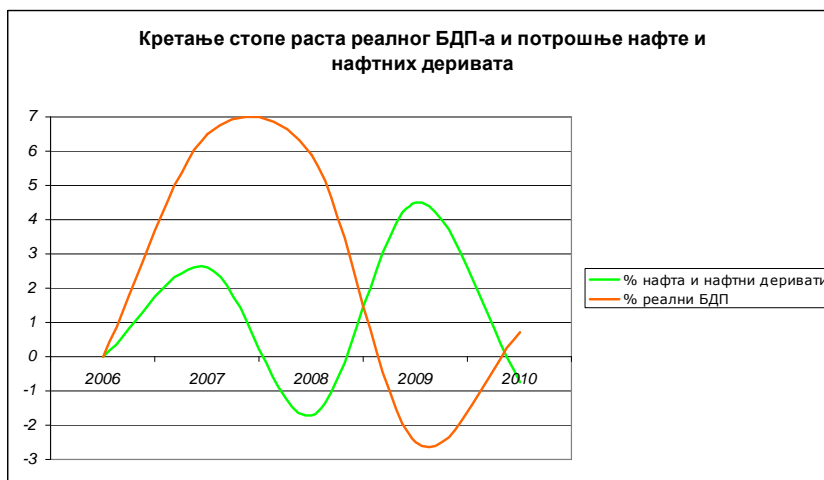
У Босни и Херцеговини примјењује се Закон о акцизама (*Службени гласник БиХ 49/09*) који уређује опорезивање промета и/или увоза одређених врста производа на територији БиХ. Акциза на нафтне деривате плаћа се по литри деривата на количину утврђену при температури +15 С. Исто тако, предвиђено је да се одредбе овог закона односе и на путарину. Овај Закон предвиђа поврат акцизе физичким и правним лицима која користе ложуље за загријавање стамбених и пословних објеката и објеката за пољопривредну производњу. УИО БиХ је дужна да изврши поврат уплаћене акцизе најкасније у року од 30 дана од дана подношења захтјева. Што се тиче путарина, Закон предвиђа ослобађање плаћања путарине на дизел гориво које се користи за потребе рудника, термоелектрана и жељезница (за погон шинских возила), у количини коју одобри Управни одбор на приједлог влада ентитета и Брчко дистрикта.

Као што смо истакли у уводу, Рафинерија нафте Босански Брод испоручила је прве количине финалних производа крајем 2008. године. Ово је довело до смањења потражње за нафтом из увоза. Кретање укупне потрошње количине нафте благо је осцилирао око равнотежног положаја до краја 2010. године. Истовремено на графикону видимо повећано учешће моторних бензина током претходне двије године у односу на почетак анализираних периода.

*) извор података: УИО БиХ

Анализирајући показатељ 'енергетска зависност'¹ закључујемо да БиХ има позитиван тренд што, ако узмемо горе наведено, не изненађује. Преломна тачка је 2009. година када овај показатељ износи око 62%, док у 2010. години износи приближно 56%. У ЕУ само Данска (уз Норвешку, наравно) се разликује од осталих земаља и биљежи позитиван однос. Поређења ради, наводимо да је енергетска зависност Словеније 100%, док код Хрватске примјећујемо тренд раста са 57,5% у 1998. години на 84,6% у 2008. години.

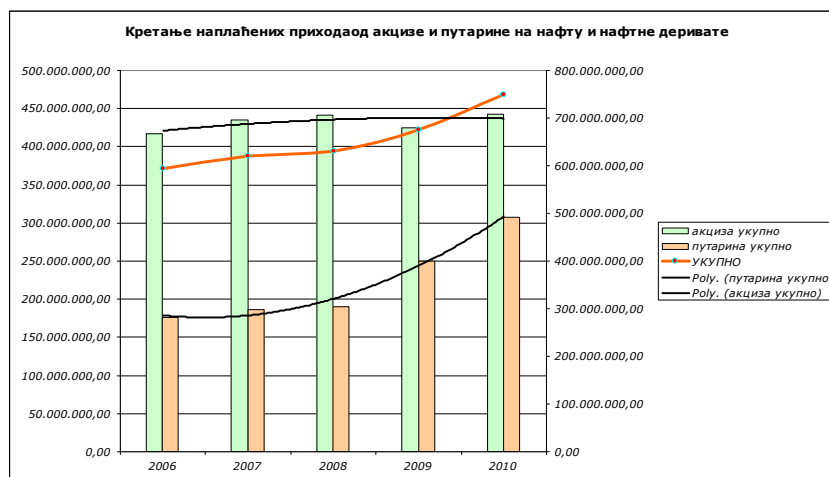

Сљедећи показатељ који смо имали у фокусу је 'енергетски интензитет'². Са горњег графикана видимо да стопа промјене бруто домаће потрошње енергената има супротан смјер кретања у односу на стопу промјене бруто друштвеног производа током претходних неколико година. Ово нас наводи на закључак да не постоји јасна веза (узрокована можда

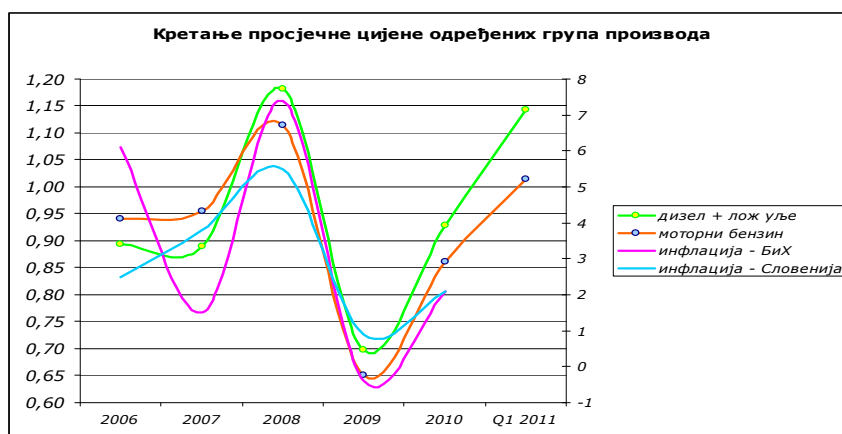
¹ Energy dependency – показатељ развијен од стране Eurostat-а. Он показује у којој мјери је земља зависна од увоза како би подмирала своје потребе за енергијом. Рачуна се по следећој формули: нето увоз / бруто домаћа потрошња + резерве

² Energy intensity – показатељ такође развијен од стране Eurostat-а. Он служи као индикатор ефективности у смислу употребе енергије како би се произвела додатна вриједност. Дефинише се као однос бруто домаће потрошње енергената и бруто друштвеног производа.

незадовољавајућим квалитетом статистичких података) између ове двије појаве у посматраним временским периодима.

Што се тиче наплаћених прихода од акцизе и путарине на нафтне деривате стање се могло и претпоставити ако узмемо у обзир све што је претходно речено. Наиме, обзиром да се акцизна обавеза обрачунава у апсолутном износу на количину, имамо да и приходи од акциза биљеже благе осцилације око равнотежног положаја као што је случај и код количине. Но, код прихода од путарине видимо нагли раст који започиње у 2009. години и наставља се у 2010. години. Ово због тога што је половином 2009. године ступио на снагу нови Закон о акцизама који је предвидио увођење посебне путарине у висини од 0,10 KM/l у сврху изградње аутопутева. Напомене ради, овдје истичемо да се ови приходи не расподјељују као и сви остали приходи које прикупља УИО БиХ, већ се на њих односе посебна правила за расподјелу.

*) подаци за инфлацију преузети из тематске публикације Агенције за статистику БиХ.

**) подаци за инфлацију у Словенији преузети са Eurostat-а

На горњем графикону смо пробали приказати на који начин и у којој мјери корелирају промјене увозних цијена нафтних деривата и нивоа инфлације. Видимо да, са изузетком 2007. године, просјечна цијена (лијева скала) у значајној мјери директно корелира са општим нивоом цијена (десна скала).

Кретања на тржишту ЕУ

Конкурентан, поуздан и самоодржив енергетски сектор је од кључне важности за привреду и интересовање за њега константно расте посљедњих година. Разлога има више, али неки од најважнијих су изразите промјене цијене нафте, прекиди у понуди енергената из земаља које нису чланице итд. Ово је довело до тога да се питање енергије ставља у фокус свих, како националних, тако и европских политичких акционих планова.

Почетком 2007. године Европска комисија усвојила је документ COM(2007)1 којим предлаже енергетску политику за Европу, са циљем да се избори са климатским промјенама и повећа енергетску сигурност и конкурентност ЕУ. Овим се изражава потреба ЕУ за новим правцем, ка сигурнијом, самоодрживом привредом, која ће емитовати мање штетних плинова, што ће засигурно користити свима. Један од циљева је да се корисницима енергије пружи више избора, а други је да се потакну инвестиције у енергетску инфраструктуру. На основу приједлога Европске комисије, у марту 2007. године Савјет ЕУ је поставило следеће циљеве:

- смањење емисије стакленичких плинова за најмање 20% до 2020 (у поређењу са нивоом из 1990. године)
- унаприједити енергетску ефикасност за 20% до 2020
- повећати удио енергије из обновљивих извора на 20% до 2020
- повећати удио биогорива за потребе транспорта на 10% до 2020

Кориштење енергије из обновљивих извора се истиче као кључан елемент у енергетској политици, смањујући зависност од земаља које нису чланице, смањујући емисију стакленичких плинова, раздвајајући трошкова енергије од цијене нафте. Други кључан елемент је ограничење потражње, промовишући енергетску ефикасност, како унутар енергетског сектора, тако и код крајњих корисника³.

Потом Савјет усваја Директиву 2008/118/ЕС од 16.12.2008 која се тиче општег оквира везано за акцизне обавезе и поништава Директиву 92/12/ЕЕС која је до тада важила. Ова директива успоставља заједнички оквир за производе који су предмет опорезивања акцизом како би гарантовали њихово слободно кретање и исправно функционисање интерног тржишта Европске уније. Првенствено, ова Директива утиче на потрошњу енергетских производа и електричне енергије обухваћених Директивом 2003/96/ЕС. Систем минималних стопа у ЕУ, који се дуго времена односио искључиво на минерална уља, проширен је на угаљ, природни гас и електричну енергију. Овај систем одређује минималне стопе опорезивања који се примјењују на енергенте који се користе као погонска горива или горива за загријавање, као и електричну енергију. Управо због тога је циљ да се унаприједи функционисање интерног тржишта смањујући дисторзије у смислу конкурентности између минералних уља и осталих енергената. У складу са циљевима ЕУ и Кјото протокола, овим се охрабрује ефикаснија употреба енергије како би се смањила зависност од увоза енергената и ограничила емисија стакленичких плинова. Такође, у интересу заштите околине, овим се земље чланице ЕУ

³ Како би испунили растуће захтјеве доносилаца одлука, Eurostat је развио кохерентан и хармонизован систем за енергетску статистику.

овлашћују да дају пореске олакшице пословним субјектима који предузимају специфичне мјере како би смањиле емисију штетних плинова.

Енергенти и електрична енергија се опорезују када се користе као погонско гориво или гориво за загријавање. Степен опорезивања који примјењују земље чланице ЕУ не може бити нижи од минималних стопа одређених овом Директивом:

у еурима на 1000 литара	Од 01.01.2004.	Од 01.01.2010.	БиХ	%
(оловни) моторни бензин (2710 11 31, 2710 11 51, 2710 11 59)	421	421	204	48
Безоловни моторни бензин (2710 11 31, 2710 11 41, 2710 11 45, 2710 11 49)	359	359	179	50
Дизел гориво и гасна уља (од 2710 19 41 до 2710 19 49)	302	330	153	46
Керозин (2710 19 21, 2710 19 25)	302	330	153	46

Из горње табеле видимо да се у ЕУ производи под тарифном ознаком 2710 11 31 сврставају и под 'моторним бензином' као и под 'безоловним моторним бензином'. Ово због тога што је могуће да овај производ садржи мање или више олова што постаје одређујући фактор приликом опорезивања овог производа акцизом. Обзиром да се висина акцизне обавезе разликује за (оловне) моторне бензине од безоловних моторних бензина, битно је разликовати ове производе са циљем адекватног пореског третмана. У документу Царинска тарифа БиХ за 2011. годину (Службени гласник БиХ 106/10) под овом тарифном ознаком сматра се моторни бензин за авионе без обзира на удио олова у њему. Истовремено у Правилнику о примјени Закона о акцизама БиХ (Службени гласник БиХ 50/09) у дијелу који се односи на 'предмет опорезивања' у члану 3. стоји да се производи под тарифном ознаком 2710 11 31 сврставају и порески третирају као 'моторни бензин'. То нас наводи на закључак да је потребно даље предузимати потребне радње како би се национално законодавство, и у овом дијелу, хармонизовало са важећом директивом на нивоу ЕУ.

Истовремено је потребно истакнути да је Парламент ЕУ предлагао вишу стопу акцизних обавеза на горе наведене енергетске производе. То значи да је врло вјероватно да би могло доћи до даљњег повећања стопе акцизе на ове производе у скорије вријеме. Исто тако, Директива 2004/74/ЕС која допуњује Директиву 2003/96/ЕС односи се на могућност појединих земаља чланица да примјењују снижене стопе акцизних обавеза на енергетске производе и електричну енергију онако како је то дефинисано основном Директивом. Минималне стопе одређене Директивом 2003/96/ЕС могу створити озбиљне економске и социјалне потешкоће за одређене земље чланице, првенствено Кипар, Чешку Републику, Естонију, Мађарску, Латвију, Литванију, Малту, Пољску, Словенију и Словачку, у смислу да су оне претходно примјењивале компаративно ниже стопе акцизних обавеза на ове производе, као и чињеницу да се налазе у континуираном процесу економске транзиције, релативно нижим нивоом дохотка и ограниченом способношћу да овај додатни порески терет компензују смањењем других пореских обавеза. Посебно се истиче чињеница да би стриктна примјена Директиве 2003/96/ЕС неминовно довела до повећања цијена што би имало негативан ефекат на грађане и националне привреде ових земаља, при томе стварајући огроман терет за мала и средња предузећа посебно.

Закључак

Државе одређују порезе како би финансирале своје расходе. Различите државе имају различите приоритете у одређеним периодима. Исто тако треба имати на уму да промјене као и разлике у погледу акцизне обавезе на нафту и нафтне деривате могу веома лако нарушити конкуренцију унутар ЕУ. Због тога су оне предмет неких заједничких правила на нивоу ЕУ такође.

Оно што Босна и Херцеговина треба да узме у обзир, јесу и промјене у овом смислу које се дешавају у њеном непосредном окружењу. Тако имамо да је од почетка 2011. године у Републици Србији у примјени нови Закон о акцизама. Овај закон предвиђа различит порески третман нафте и нафтних деривата произведених у земљи у односе на исте који се увозе. Тај закон предвиђа пореску обавезу на моторни бензин произведен у земљи (укључујући и безоловне) од 45 RSD/l (око 0,87 KM/l), а за увезени моторни бензин износи 49 RSD/l (око 0,95 KM/l). За дизел горива произведена у земљи акцизна обавеза износи 35 RSD/l (0,68 KM/l), а за увезена дизел горива износи 37 RSD/l (0,72 KM/l).

Исто тако, од почетка 2010. године у Републици Хрватској је у примјени нови Закон о трошаринама (усвојен на сједници Хрватског Сабора 03.07.2009. године). Овај закон, по угледу на европско законодавство, разликује примјену различитих стопа акцизне обавезе на енергенте у зависности од њихове употребе. Поређења ради, овдје ћемо навести висину акцизне обавезе само на моторне бензине и плинска уља која се користе као погонска горива. Акцизна обавеза на моторни бензин износи 3,60 HRK/l (што је приближно 1,00 KM/l), на безоловни моторни бензин износи 2,85 HRK/l (око 0,80 KM/l) и на дизел акциза износи 2,20 HRK/l (око 0,60 KM/l). Исти члан оставља могућност Влади Републике Хрватске да уредбом мијења висину трошарина прописаних овим Законом.

На крају закључујемо да је потребно чинити даље напоре са циљем хармонизације националног законодавства са важећим у ЕУ, што би требало довести до поједностављења постојећих рјешења када говоримо о политици опорезивања нафте и нафтних деривата тј. енергената. Примјера ради, наводимо да се производ (роба) под тарифном ознаком 2710 11 31 према домаћим прописима сврстава и опорезује као моторни бензин, док се у ЕУ разликује поступак сврставања од поступка пореског третмана тог производа. Тако на крају имамо да се она јавља у обе категорије; моторни бензин и безоловни моторни бензин; и управо у зависности од количине олова у њему опорезује се одговарајућом стопом акцизе. Исто тако, вријеме је да се почну развијати и ажурирати фискалне евиденције за потребе фискалне политике. На тај начин би се омогућио адекватан приступ у зависности од крајње употребе енергента, што је у потпуности у складу са важећом европском праксом у овој области.

Како се мјери конкурентност привреде?

(аутор: Мирела Кадић)

Конкурентност се односи на способност једне нације односно привреде да постигне такав ниво продуктивности који је потребан да би се одржао растући стандард њеног становништва у комплексном глобалном окружењу. Другим ријечима, то је способност земље да оствари привредни раст бржи од осталих земаља и да повећа благостање на начин да се њена привредна структура мијења и што учинковитије прилагођава кретању међународне размјене. На нивоу индустрије и предузећа то се односи на способност одређеног предузећа, односно индустрије, да произведе и продају производе и услуге (првенствено способност да продају) који могу проћи тест међународног тржишта и обезбједити одређени поврат средстава ангажованих у производњи⁴.

Циљ рангирања конкурентности националне привреде и њених перформанси и стављања истих у однос с другим земљама јесте идентификовање потенцијалних тржишних и институционалних недостатака и слабости економске политике, које би могле да угрозе будући економски раст. Данас више него икад, у вријеме растућих несигурности које је донијела свјетска економска криза, наглашена је потреба да се *'успостави низ институција, политика и фактора који ће одредити ниво продуктивности у земљи'*⁵. Овакво економско окружење (енормни дефицити узроковани потребама држава да дају подстицај својим стратешким индустријама, страх од поновне рецесије итд.) захтјевају од држава да никад не изгубе из вида дугорочне фундаменте конкурентности на уштрб краткорочних ургенција.

Еволутивни пут појма конкурентности: од апсолутних и релативних компаративних предности Smitha и Ricarda до појма конкурентности нације

Конкурентност у посљедњих тридесетак година постаје један од најчешће анализираних економских појмова. И док на микроекономском нивоу не постоји дилема о методологијама мјерења конкурентности, на макро нивоу постоје различити, скоро опречни, ставови о мјерењу конкурентности међу појединим земљама. Поједини аналитичари, као што је Paul Krugman, заступају став да конкурентност није појам који је примјењив на нивоу цјелокупних привреда, него само на нивоу предузећа. Он тврди да се земље не могу надметати као што се надмећу предузећа и конкурентност назива *'опасном опсесијом'*⁶. Класична економија, чији су представници Smith и Ricardo, као основне одреднице компаративних предности идентификовали су расположивост фактора производње. Weber помиње и социокултурни капитал и сматра да се економски резултати могу објаснити факторима као што су систем вриједности и религија. Schumpeter наглашава улогу предузетништва, иновација и технологије, док Drucker говори о концепту менаџмента као основног фактора конкурентности. Solow истиче улогу образовања као битан фактор дугорочног економског раста. Michael E. Porter, професор на Harvard Business School и аутор неколико класика у области конкурентности, све те идеје заокружује у системски модел под називом *'Портеров дијамант конкурентности'*. Он наглашава да су земље које не могу наћи јасну дистинкцију између компаративних предности и конкурентских предности губитници у глобалној економији. *'Такођер, у конкурентској борби за национални просперитет мање је важно у којој се грани нека нација такмичи, већ је далеко важније на који начин она конкурише.'*⁷

Ниво конкурентности је предмет интересовања бројних међународних институција и организација. Па тако напредак прати Европска комисија у свом редовном **'Извјештају о напретку'**, Европска банка за реконструкцију и развој која сваке године објављује

⁴ Дефиниција доступна на: <http://www-agecon.ag.ohio-state.edu/class/AEDE601/glossary/glossc.htm>

⁵ 'The Global Competitiveness Report 2010-2011', World Economic Forum

⁶ Krugman P. 'Competitiveness: A dangerous obsession', Foreign Affairs, March/April, Volume 73, No.2

⁷ Porter M. 'Regional Competitiveness in Global Economy', Washington, June 2008.

'Извјештај о напретку у транзицији' (енгл. **Transition report**) и даје тзв. 'Индекс транзиције'. Свјетска банка израђује извјештај под називом '**Doing business**' који прати услове пословања кроз развој предузећа од започињања пословања, кроз поштивање законских обавеза и регулативних мјера, могућности кредитирања пословања, заштите инвеститора и сл. Подаци се односе на постигнута рјешења у текућој години која ће важити у сљедећој. Ту је још и 'Индекс економских слобода (енгл. **Index of Economic Freedom**) који израђује и објављује Heritage фондација, затим 'Свјетски годишњак конкурентности' односно '**World Competitiveness Yearbook**', који израђује International Institute for Management Development, који додуше обухвата само 58 земаља.

У табели број 1 представили смо преглед рангова 16 земаља међу којима се налази и БиХ.

	GCR 2010-11 ⁸	DB 2011 ⁹	IEF 2011 ¹⁰	GCR	DB	IEF	просјечни ранг	стандардна девијација
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Естонија	33	17	14	1	1	1	1	0,00
Литванија	47	23	24	4	2	2	2	1,15
Словачка	60	41	37	7	5	3	3	2,00
Мађарска	52	46	51	6	7	4	4	1,53
Словенија	45	42	66	3	6	9	5	3,00
Латвија	70	24	56	10	3	6	6	3,51
Македонија	79	38	55	13	4	5	7	4,93
Пољска	39	70	68	2	12	11	8	5,51
Бугарска	71	51	60	11	8	7	9	2,08
Румунија	67	56	63	9	9	8	10	0,58
Турска	61	65	67	8	10	10	11	1,15
Срна Гора	49	66	76	5	11	13	12	4,16
Албанија	88	82	70	14	13	12	13	1,00
Хрватска	77	84	82	12	14	14	14	1,15
Србија	96	89	101	15	15	15	15	0,00
БиХ	102	110	104	16	16	16	16	0,00

Табела 1

Земље које су одабране су земље потенцијални кандидати и земље кандидати за ЕУ (Албанија, БиХ, Црна Гора, Србија, те Хрватска, Македонија и Турска) и неколико земаља које су већ чланице ЕУ. Тачнији критеријум за одабир је тај да су одабране све европске земље из групе земаља ефикасних економија тј. 'efficiency driven economies' и све европске земље из групе земаља које се налазе у транзицији између ефикасних економија према иновативним, те само једна земља из групе тзв. 'innovation-driven' економија (Словенија).

Колоне 2, 3 и 4 показују посљедње рангирање одабраних земаља у контексту свих земаља за који одређена институција ради рангирање. Сљедеће три колоне (5, 6 и 7) показују рангирање унутар задане групе од 16 земаља. Колона 8 показује просјечни ранг добивен рангирањем непондерисаног просјека три наведена ранга, док колона 9, односно стандардна девијација, показује колико вриједи наш просјечни ранг тј. колика је мјера распршености. У случају БиХ стандардна девијација рангова је 0, односно нема дилеме да је по свим извјештајима на посљедњем мјесту.

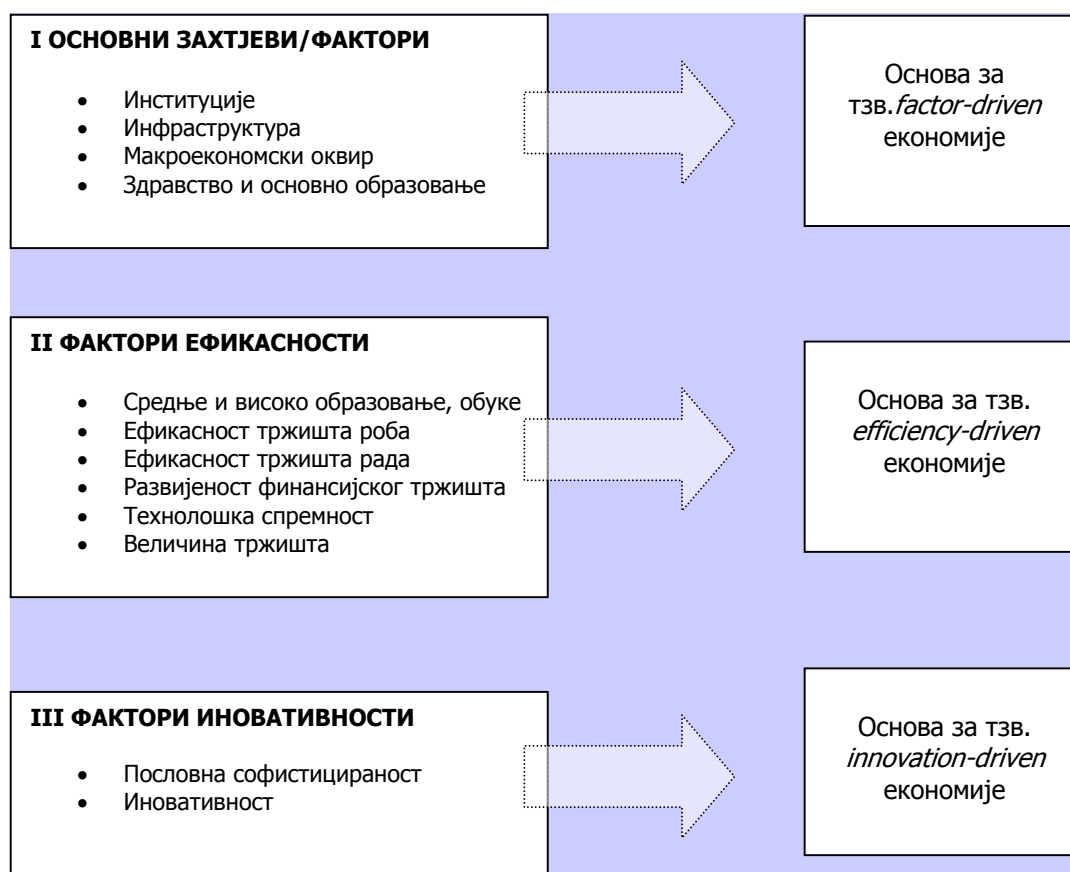
⁸ 'Global Competitiveness Report 2010-11' обухвата 139 земаља.

⁹ 'Doing Business 2011' укључује 183 земље.

¹⁰ 'Index of economic freedom 2011' укључује 179 земаља.

Најобухватнији и тренутно најпоузданији извјештај о рангирању земаља по конкурентности сматра се 'Извјештај о конкурентности' Свјетског економског форума, односно '**Global Competitiveness Report**', због обухвата великог броја земаља, те стварном корелацијом с оствареним нивоом економског развоја. Овај извјештај заснован је на изради тзв. **Global Competitiveness Index (GCI)**, односно индекса глобалне конкурентности. Индекс се израђује на основу 'тврдих' статистичких показатеља (тзв. *hard data*) и на основу посебно дизајниране анкете (енгл. *soft data*). Циљ анкете је мјерити оне факторе конкурентности који нису расположиви из стандардних статистичких података, односно мјерити перцепцију анкетираног субјекта (средњи и топ менаџмент одабраног узорка предузећа¹¹) о учинковитости и неовисности правосуђа, склоности иновацијама, учинковитости пореског система и сл.

GCI је подијељен у три подиндекса, односно у дванаест стубова (тзв. *pillars*).

Графикон 1

Према GCI-у претпоставка је да земље пролазе кроз три фазе развоја. На графикону 1 приказана је веза између те три фазе развоја и стубова и подиндекса, односно за коју фазу развоја су битни који стубови.

¹¹ Структуру и величину узорка за БиХ утврђује MIT центар Сарајево као партнер институт WEF-а за БиХ.
Бања Лука: Бана Лазаревића, 78 000 Бања Лука, Тел/факс: +387 51 335 350, E-mail: oma@uino.gov.ba
Сарајево: Ђоке Мазалића 5, 71 000 Сарајево, Тел:+387 33 279 553, Факс:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

Ниво развијености економија		GDP per capita, USD
Фаза 1.	Факторске економије	> 2.000
	Транзиција из 1. у 2. фазу	2.000-3.000
Фаза 2.	Ефикасне економије	3.000-9.000
	Албанија	3.808
	Македонија	4.515
	БиХ	4.525
	Србија	5.872
	Бугарска	6.423
	Црна Гора	6.635
	Румунија	7.500
	Турска	8.215
	Транзиција из 2. у 3. фазу	9.000-17.000
	Литванија	11.141
	Пољска	11.273
	Латвија	11.616
	Мађарска	12.868
	Хрватска	14.222
	Естонија	14.238
	Словачка	16.176
Фаза 3.	Иновативне економије	> 17.000
	Словенија	23.726

Табела 2

На табели 2 видимо да се Босна и Херцеговина налази у групи земаља који су у другој фази развоја односно да спада у 'efficiency-driven' економије.

Конкурентност Босне и Херцеговине по GCI

У анкети коју спроводи WEF посљедње питање у упитнику за предузетнике је да са понуђене листе идентификују и рангирају пет најпроблематичнијих фактора за пословање. На графикону 2 видимо које су то проблеме предузетници у БиХ идентификовали као најпроблематичније и како се та перцепција мијењала током посљедње три године.

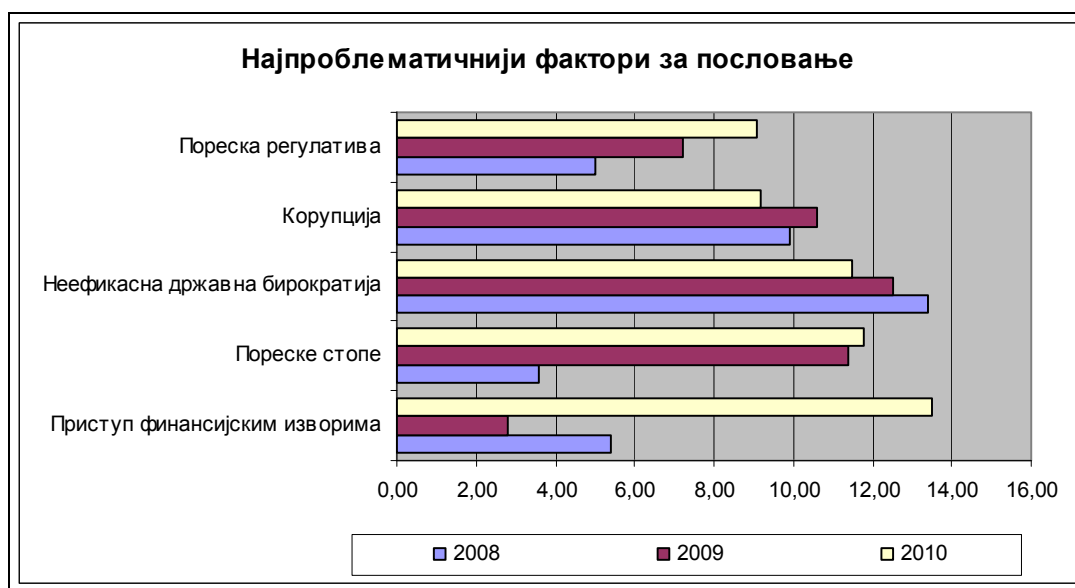
У 2010. години као **пет најпроблематичнијих фактора у БиХ** наведени су:

- приступ финансијским изворима (13,5%),
- пореске стопе (11,8%),
- неефикасна државна бирократија (11,5%),
- корупција (9,2%) и
- пореска регулатива (9,1%).

Приступ финансијским изворима је фактор који се тек у овој години издвојио као изузетно проблематична ставка, првенствено због утицаја свјетске економске кризе. Занимљива чињеница је да су предузетници као други по проблематичности фактор издвојили 'пореске

стопе', док се укупна пореска стопа надаље у извјештају (по службеним статистикама) идентификује као једна од конкурентских предности Босне и Херцеговине.

Претпостављамо да је главни проблем у изузетно комплексном пореском систему БиХ, који због фрагментације надлежности између државе и ентитета и неусклађености ентитетских пореских система отежава пословање компанијама које послују на територију БиХ (тј. имају подружнице у оба ентитета и Дистрикту Брчко) и повећава трошкове поштивања пореских прописа. С друге стране, порески систем БиХ је у односу на друге земље конкурентан због система ПДВ-а са једном стопом и врло ниским стопама пореза на доходак и добит.

Графикон 2

10 конкурентских предности:

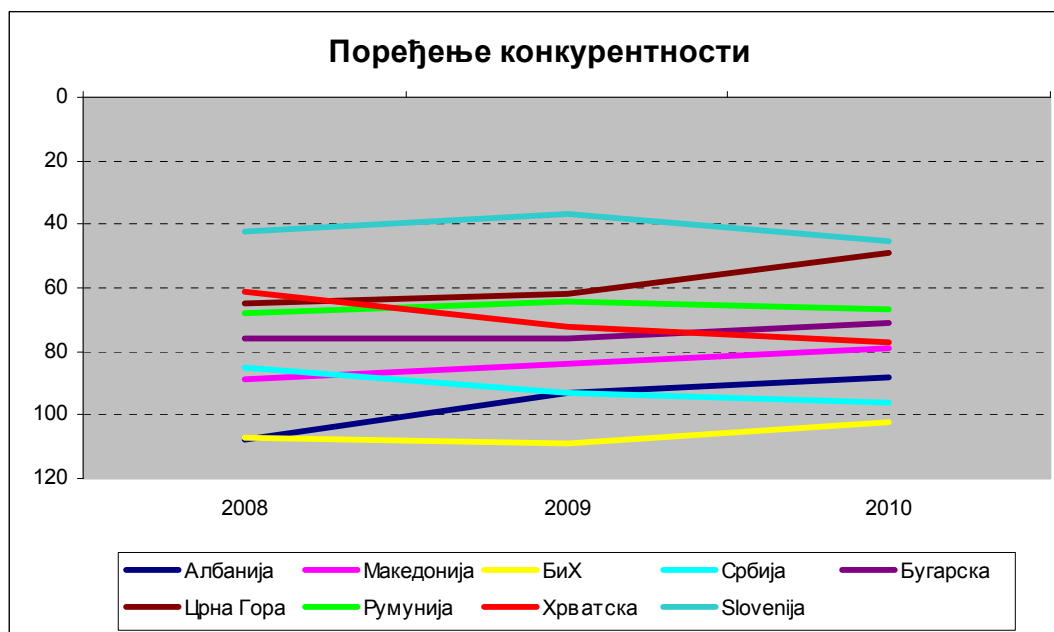
- Праксе запошљавања и отпуштања радника (10)
- Инфлација* (14)
- Тероризам као пословни трошак (18)
- Укупна пореска стопа* (23)
- Квалитет природно-математичког образовања (36)
- Утицај туберкулозе на пословање (37)
- Флексибилност утврђивања плаће (40)
- Владин дуг* (44)
- Квалитет снабдјевања ел. енергијом (48)
- Распон каматне стопе* (48)

10 конкурентских недостатака:

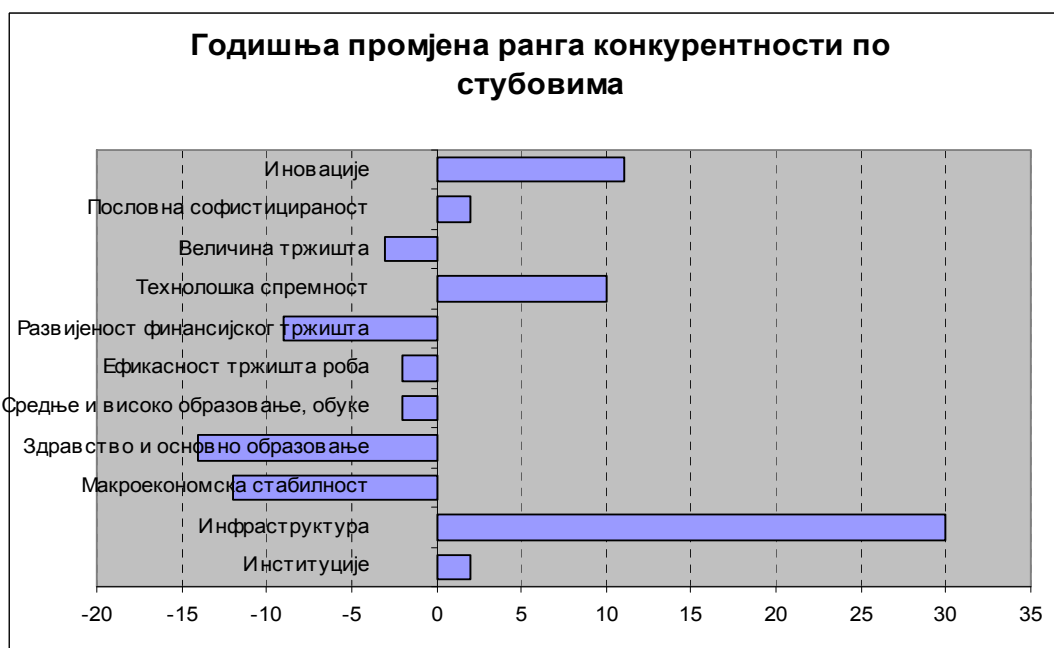
- Учинковитост правног оквира у рјешавању спорова (137)
- Квалитет путева (137)
- Степен тржишне доминације (137)
- Квалитет лука (138)
- Квалитет авио саобраћаја (138)
- 'Одљев мозга' (138)
- Транспарентност владиних одлука (139)
- Етичко понашање предузећа
- Заштита интереса мањинских акционара (139)
- Квалитет свеукупне инфраструктуре (139)

*ставке означене звјездицом представљају 'hard data' односно податке добијене из службених статистика

Као што је видљиво на графикону 3, Босна и Херцеговина налази се увјерљиво на дну лествице одабраних земаља и најмање је конкурентна европска земља у последње три године. У односу на претходни извјештај постоји побољшање у стубу 'инфраструктура', 'институције', 'технолошка спремност' и 'иновације', док су погоршања забиљежена код стуба 'макроекономска стабилност', 'здравство и основно образовање' те 'развијеност финансијског тржишта'. Постоји извјесна неконзистентност између 'soft' података добијених анкетом и 'hard' података, односно података из службених статистика БиХ, али она у сваком случају није сигнификантна у толикој мјери да узрокује 102. мјесто на лествици конкурентности.

Графикон 3

Графикон 4

Консолидовани извјештаји

(припремила: Александра Регоје и Мирела Кадиф)

Табела 1. (Консолидовани извјештаји: БиХ, ентитети, ЈР)

Консолидовани извјештај укључује:

- приходе од индиректних пореза које прикупља Управа за индиректно опорезивање на Јединствени рачун,
- трансфере са Јединственог рачуна УИО за сервисирање спољног дуга,
- трансфере са Јединственог рачуна УИО за финансирање Брчко Дистрикта, кантона, општина и Дирекција за путеве,
- приходе и расходе институција Босне и Херцеговине,
- приходе и расходе буџета Федерације БиХ,
- приходе и расходе буџета Републике Српске.

Табеле 2.1. – 2.2. (Консолидовани извјештаји: кантони)

1. Консолидовани извјештај укључује:

- Приходе и расходе буџета кантона
- Приходе и расходе буџета припадајућих општина

2. Нето финансирање се односи на разлику примљених зајмова и њихове отплате

Прелиминарни консолидовани извјештај: БиХ, ентитети, ЈР, I-II 2011.

	I	II	Укупно
Приходи	409,1	386,9	796,0
Порески приходи	383,4	362,1	745,5
Индиректни порези	366,1	338,5	704,6
ПДВ	237,7	222,1	459,8
ПДВ на увозе	138,3	180,4	318,7
ПДВ обавеза према ПДВ пријавама	149,5	115,6	265,2
ПДВ према аутоматском разрезу од стране УИО	0,0	0,1	0,1
ПДВ једнократне уплате	0,3	0,2	0,4
Остало	2,7	2,6	5,2
Поврат ПДВ	-53,1	-76,8	-129,9
Царине	15,5	20,9	36,4
Порез на промет	0,0	0,0	0,0
Акциза	93,2	76,4	169,6
увозни пр.	60,6	54,1	114,7
у земљи	32,6	22,3	54,9
Путарина	21,2	19,0	40,2
Остало	1,5	1,3	2,8
Остали поврати	-3,1	-1,2	-4,2
Директни порези	17,3	23,6	40,9
Приходи од пореза на добит	5,4	7,4	12,8
Приходи од пореза на доходак	8,1	12,1	20,2
Остали директни порези	3,9	4,1	8,0
Доприноси	0,0	0,0	0,0
Непорески приходи	23,8	23,5	47,3
Грантови	1,9	1,3	3,2
Остали приходи	0,0	0,0	0,0
Расходи	393,2	366,7	759,9
Бруто плате и накнаде трошкова запослених	118,1	115,4	233,5
Издаци за материјал и услуге	9,9	13,6	23,5
Субвенције и трансфери	89,2	83,6	172,8
Камате (домаће и стране)	3,3	4,6	7,8
Камате на ино-дуг	3,3	4,6	7,8
Камате на унутрашњи дуг	0,0	0,0	0,0
Остала текућа потрошња	2,9	3,4	6,3
Капитални издаци	0,2	0,4	0,6
Остали издаци	4,2	2,7	7,0
Трансфери са ЈР	166,9	144,5	311,4
од чега: ФБиХ/кантони, општине, Дирекција за цесте	127,5	110,3	237,8
од чега: РС/градови, општине, ЈП 'Путеви РС'	28,5	24,2	52,7
од чега: Брчко	10,9	10,0	20,9
Примљене отплате датих зајмова (нето) и капитални добици	-1,5	-1,5	-2,9
Биланс	15,8	20,2	36,0
Финансирање	-15,8	-20,2	-36,0

Табела 1.

Сарајевски кантон, I-XII 2010.г.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I-XII 2010
1 Приходи (11+12+13+14)	54.317.148	52.550.715	57.720.585	69.635.192	58.026.539	53.422.855	60.932.496	63.260.583	65.709.592	60.489.162	60.071.977	46.552.498	702.689.342
11 Приходи од пореза	44.245.090	41.306.346	44.676.053	51.198.349	46.975.036	44.764.486	50.336.417	51.364.064	55.575.499	49.461.549	49.788.900	53.997.326	583.689.115
Порези на доходак и добит	10.594.976	10.108.612	13.851.682	15.851.346	10.496.101	10.284.131	11.061.263	9.838.174	11.851.612	10.175.450	10.479.173	15.201.746	139.794.266
Пореза на имовину	2.224.259	4.556.217	3.030.127	2.429.503	2.121.028	2.523.598	2.122.160	1.970.072	4.718.904	2.222.779	2.474.342	2.413.398	32.806.386
Индиректни порези	31.353.728	26.559.734	27.707.376	32.729.767	34.293.856	31.893.852	37.127.930	39.479.511	38.943.208	37.007.745	36.770.157	36.482.177	410.349.040
Остали порези	72.127	81.783	86.868	187.734	64.051	62.905	25.064	76.308	61.775	55.575	65.229	-99.995	739.423
12 Непорезни приходи	9.072.392	10.091.903	11.490.828	15.993.982	9.627.217	7.319.044	9.027.072	9.499.318	8.153.564	9.177.371	7.969.126	-9.583.056	97.838.762
13 Грантови	999.666	862.641	974.053	2.134.310	1.424.287	1.049.500	1.279.182	1.817.551	1.690.304	1.426.308	2.024.126	1.646.036	17.327.964
14 Остали приходи	0	289.825	579.650	308.550	0	289.825	289.825	579.650	290.225	423.934	289.825	492.191	3.833.500
2 Расходи (21+22)	48.722.895	52.992.432	57.093.023	61.774.573	63.132.592	57.637.825	65.783.060	56.360.395	64.790.553	55.466.719	60.930.578	89.726.773	734.411.420
21 Текући издаци	48.822.450	53.054.130	57.169.905	61.672.835	62.725.000	57.738.106	64.899.446	56.427.659	64.673.707	55.668.787	61.001.408	90.715.345	734.568.779
Бруто плате и накнаде	22.960.317	23.471.521	23.860.303	24.180.848	23.978.248	23.896.521	26.723.411	22.794.733	23.586.917	23.571.924	24.274.040	25.236.418	288.535.201
Издаци за материјал и услуге	3.289.162	6.012.171	6.011.037	6.493.352	5.976.393	5.477.088	5.182.990	4.106.244	5.516.371	4.850.397	6.586.714	9.957.353	69.459.271
Грантови	22.541.471	23.568.486	27.247.373	30.987.093	32.709.653	27.945.680	32.866.618	29.291.025	35.483.993	26.891.953	30.046.399	54.509.453	374.089.197
Издаци за камате и остале накнаде	31.501	1.953	51.193	11.542	60.706	418.817	126.426	235.657	86.426	354.512	94.255	1.012.122	2.485.110
Дознаке нижим потрошачким јединицама	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
22 Нето позајмљивање*	-99.555	-61.698	-76.882	101.738	407.592	-100.280	883.614	-67.264	116.846	-202.068	-70.830	-988.572	-157.359
3 Нето набавка нефинансијских средстава	60.521	209.765	572.111	2.944.809	1.523.319	156.997	1.787.045	4.828.883	2.440.803	3.549.194	4.097.272	6.788.370	28.959.088
4 Владин суфицит/дефицит (1-2-3)	5.533.733	-651.483	55.450	4.915.810	-6.629.371	-4.371.967	-6.637.609	2.071.305	-1.521.764	1.473.249	-4.955.873	-49.962.646	-60.681.166
5 Нето финансирање**	-91.026	-9.722	-276.674	-9.722	-99.566	-10.031	33.714.888	-9.722	-273.955	-9.722	-92.298	-14.133	32.818.317

Табела 2.1.

Средњобосански кантон, I-XII 2010.г.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I-XII 2010
1 Приходи (11+12+13+14)	15.023.545	13.518.837	14.271.054	16.201.417	16.808.233	16.416.312	17.102.745	18.056.308	17.890.732	17.511.243	17.301.353	19.052.904	199.154.681
11 Приходи од пореза	12.536.490	11.209.102	11.627.750	13.565.437	14.186.132	13.017.296	14.511.228	15.320.045	14.920.937	14.234.957	14.266.503	15.139.780	164.535.657
Порези на доходак и добит	1.711.595	1.699.951	1.867.334	2.169.977	2.428.002	1.893.816	1.634.597	1.714.118	1.406.622	1.467.898	1.701.646	2.446.426	22.141.981
Пореза на имовину	338.414	496.048	375.361	393.851	375.607	374.634	402.821	358.851	504.505	327.760	323.446	554.910	4.826.206
Индиректни порези	10.476.726	8.996.477	9.376.777	10.992.836	11.373.616	10.738.086	12.461.818	13.236.412	12.982.013	12.430.814	12.229.679	12.123.382	137.418.636
Остали порези	9.755	16.627	8.278	8.774	8.908	10.760	11.992	10.664	27.797	8.486	11.732	15.062	148.834
12 Непорезни приходи	2.315.995	2.116.970	2.445.591	2.337.662	2.342.786	2.913.703	2.227.915	2.111.731	2.119.601	2.358.082	2.527.764	3.276.666	29.094.466
13 Грантови	171.060	187.765	197.713	298.318	279.315	485.312	363.602	624.532	850.194	913.850	519.585	748.958	5.640.205
14 Остали приходи	0	5.000	0	0	0	0	0	0	0	4.353	-12.500	-112.500	-115.647
2 Расходи (21+22)	12.723.697	13.776.924	15.845.223	14.737.658	14.503.370	16.132.802	15.231.991	15.628.071	20.028.709	16.271.863	15.694.645	21.276.825	191.851.778
21 Текући издаци	12.723.697	13.776.924	15.861.555	14.737.658	14.503.370	16.132.802	15.231.991	15.628.071	20.028.709	16.271.863	15.694.645	21.276.825	191.868.110
Бруто плате и накнаде	8.717.393	9.072.322	10.171.382	9.194.860	9.134.602	10.073.951	10.222.707	8.552.134	10.109.598	9.102.221	9.198.595	9.602.751	113.152.515
Издаци за материјал и услуге	2.063.634	1.949.141	1.864.729	1.790.977	1.537.439	1.496.857	1.477.325	1.297.852	1.868.165	2.192.947	2.280.808	3.186.826	23.006.701
Грантови	1.877.196	2.669.265	3.712.525	3.649.107	3.659.562	4.438.447	3.429.009	5.644.014	7.829.723	4.820.044	4.098.660	8.292.284	54.119.837
Издаци за камате и остале накнаде	12.063	12.586	33.516	24.855	91.859	45.600	23.065	57.247	101.858	81.979	30.091	68.438	583.158
Дознаке нижим потрошачким јединицама	53.411	73.609	79.403	77.860	79.909	77.945	79.885	76.823	119.366	74.671	86.491	126.527	1.005.900
22 Нето позајмљивање*	0	0	-16.332	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-16.332
3 Нето набавка нефинансијских средстава	-29.165	81.593	83.466	526.494	294.471	207.177	589.624	428.830	945.225	1.231.976	1.246.223	2.940.500	8.546.414
4 Владин суфицит/дефицит (1-2-3)	2.329.013	-339.680	-1.657.635	937.266	2.010.391	76.332	1.281.129	1.999.407	-3.083.202	7.404	360.484	-5.164.421	-1.243.511
5 Нето финансирање**	-24.152	50.026	-22.443	297.861	4.090.903	-104.656	-105.214	-104.129	-104.693	-105.271	-104.158	-104.736	3.659.336

Табела 2.2.